

Oponentský posudek disertační práce

MUDr. Erika Lenčová:

Orální zdraví předškolních dětí z hlediska vlivu demograficko-sociálního pozadí rodinného prostředí a postojů a chování rodičů vzhledem k péči o chrup dětí.

Předkládaná práce zpracovává nový, zcela progresivní směr preventivní stomatologie, který v naší literatuře zatím nebyl publikován. Hledá nové cesty pro prevenci zubního kazu u dětí a možnosti její aplikace v klinické praxi. Vychází z epidemiologických studií, posuzujících trendy kazivosti v populaci pětiletých předškolních dětí v České republice v dlouhodobém časovém průběhu, a to od roku 1994 do roku 2009. Na základě rozsáhlých dotazníkových sledování definuje charakteristické aspekty nejdůležitějších postojových a behaviorálních faktorů v rodinách s předškolními dětmi. Metodou logistické regrese analyzuje vliv rodičovských postojů a chování na riziko zubního kazu v dočasném chrupu jejich dětí. Snad nejdůležitějším výsledkem disertační práce je zjištění a doporučení možností využití získaných výsledků jednak pro praxi a jednak jako podklad dalšího výzkumu.

Disertační práce je sepsána na 93 stranách, dokumentována 18 výsledkovými tabulkami, 8 přílohami a 10 dobře zpracovanými instruktivními obrázky. Kromě 201 citovaných literárních údajů zaujme seznam autorčiných prací, vztahujících se k tématu. Jedná se o 11 publikací a publikovaných abstraktů. Z 10 uvedených prací je 8 s IF faktorem, většinou s IF faktorem téměř 2 (5x IF 1,993), jedenkrát dokonce 2,123. Jedna uvedená práce tvoří samostatnou kapitolu v publikaci Preventivní medicína, vydané v r. 2008.

Předkládaná disertační práce byla vypracovaná v rámci řešení dvou projektů: IGA MZ ČR č. NR/8331-3 (Orální zdraví předškolních dětí, příjem fluoridů a postoje a chování rodičů v prevenci zubního kazu dočasného chrupu), GA UK č. 44708, 258054 (Strukturální model individuálních a komunitních psycho-sociálních charakteristik, které mohou ovlivňovat orální zdraví v předškolním věku), IGA MZ ČR č. NS/10599-3 (Studie strukturálního modelu individuálních a komunitních behaviorálních a sociodemografických determinant orálního zdraví na celostátním randomizovaném vzorku předškolní populace dětí)..

V **úvodní literární části** je podán komplexní přehled o sledované problematice, vycházející nejen z vlastních poznatků, ale je doplněn nejnovějšími současnými modifikacemi. Je nutno souhlasit s tím, že hlavní etiologické faktory často dostatečně nevysvětlují distribuci zubního kazu, zejména kazu ranného dětství, v populaci. Proto se autorka zabývá vztahem

tohoto onemocnění k psychosomatickým faktorům, konkrétně k rodinným postojovým a behaviorálním faktorům, které mohou nepřímo působit jako kausální agens. Domnívám se, že jednotlivé stavené cíle jsou originální a zahrnují sledovanou problematiku v celé šíři.

Cíl práce:

- a) Analyzovat dlouhodobé trendy kazivosti v populaci 5letých předškolních dětí v České republice
- b) Charakterizovat významné postojové a behaviorální faktory týkající se prevence zubního kazu v rodinách s předškolními dětmi
- c) Analyzovat vliv rodičovských postojů a chování na riziko zubního kazu v dočasné dentici jejich dětí
- d) Vyhodnotit význam provedených analýz pro praxi a další výzkum.

Materiál a metodika je volena tak, že umožňuje řešit danou problematiku komplexně včetně optimálního statistického zpracování. Originálním řešením jsou jednotlivé dotazníky, které poskytují pro studium rozsáhlé podklady. Studie je koncipovaná jako tři samostatné práce.

Ad a) Počet dětí, sledovaných autorkou je statisticky vypovídající. Pro klinickou praxi je zajímavý závěr autorky, že vývoj kazivosti v populaci předškolních dětí v posledních letech je bimodální: přestože se statisticky signifikantně zvětšuje skupina dětí s intaktním chrupem, u parametrů průměrné hodnoty kpe a kazů došlo v posledních letech ke zhoršení, což prokazuje, že u malé skupiny dětí se stává problém kazivosti zubů závažnějším. Tento poznatek při aplikaci v praxi umožňuje zvýšit efektivitu preventivních programů.

Ad b) Vědecké řešení umožňuje průřezová studie prováděná ve všech regionech České republiky u 380 rodin s dětmi v předškolním věku. Dotazníky jsou přesně formulovány, proto poskytují jasné odpovědi s možností přehledného statistického vyhodnocení. Překvapilo mě zjištění, že, i když názory respondentů této studie byly převážně pozitivní, přesto podceňují některé aspekty prevence zubního kazu a rizika zubního kazu. Novým poznatkem je zjištění autorky, že rodiče především podceňují závažnost předčasné ztráty dočasných zubů.

Ad c) Autorkou bylo prokázáno, že děti rodičů s nejsilnějším lokusem kontroly měly více než dvojnásobně vyšší pravděpodobnost, že se u nich nevyskytne neošetřený zubní kaz a že budou mít intaktní chrup častěji než děti rodičů s nejslabším lokusem kontroly. Tento poznatek jsme sice ve své klinické praxi pozorovali, ale jejich závažnost byla statisticky potvrzena teprve touto studií a dává možnost zaměření na nové, a dle výsledků autorky účinné aspekty prevence

Připomínky oponenta

- 1) Je pochopitelné, že pro vědecké zkoumání musí být dotazníky v takovém rozsahu, přesto postrádám úpravu dotazníků pro běžnou klinickou praxi.
- 2) Je škoda, že s těmito poznatky není průběžně seznamována česká stomatologická veřejnost.

Otázky oponenta

- 1) Má autorka návrh, jak by se tyto poznatky daly co nejdříve rozšířit do běžné klinické praxe?
- 2) Bylo by možné vytvořit orientační příručku pro klinické rozšíření?
- 3) Má autorka představu, pokud by se rozšířily tyto poznatky do běžné praxe, zda by bylo možné formulovat procentuální přínos této metody ve snížení kazivosti v české populaci dětí?

Závěr

Bez ohledu na shora uvedené připomínky, týkající se předložené disertační práce, které v žádném případě nesnižují vysokou odbornou úroveň předkládané práce, autorka prokázala širokou škálu teoretických i klinických znalostí, schopnost formulovat i řešit stomatologickou problematiku vědecky i klinicky. Je schopna vyhledat odbornou literaturu k danému tématu, utřídit, vytvořit vhodnou metodiku a zpracovat a správně interpretovat získané výsledky. Ani v zahraniční literatuře se neseťkáváme s tak dobře koncipovanými a zpracovanými longitudinálními studii. O vysoké odborné úrovni sděleného tématu svědčí i rozsáhlá publikační činnost, přijímaná zejména v zahraničí.

Předkládané výsledky jsou velmi poučné pro stomatologickou veřejnost a bylo by vhodné posoudit, zda by autor neměl uvažovat o monografii na předkládané téma.

Předložená disertační práce se doporučuje k obhajobě a po splnění ostatních podmínek ve smyslu Směrnice děkana LF UP k postgraduálnímu studiu v platném znění, má být udělen titul doktor (Ph.D.) dle §47 Zákona o vysokých školách č. 111/1998 Sb.

Květoslava Nováková doc., MUDr.
Klinika zubního lékařství LF UP

V Olomouci 10.8.2010